

Nr 9

Utbildningsutskottets betänkande i anledning av propositionen 1973: 1 i vad avser anslag för budgetåret 1973/74 till vissa högskolor m. m. jämte motioner.

1. Socialhögskolorna m. fl. anslag. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts i propositionen 1973: 1 bilaga 10 (utbildningsdepartementet) under punkterna E 27—E 31 (s. 377—385) framlagda förslag och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1973/74 anvisar

1. till *Socialhögskolorna* ett förslagsanslag av 27 457 000 kr.,
2. till *Fortbildning av socionomer, journalister m. m.* ett reservationsanslag av 796 000 kr.,
3. till *Bidrag till Svenska diakonsällskapets sociala utbildningsverksamhet* ett anslag av 385 000 kr.,
4. till *Journalisthögskolorna* ett förslagsanslag av 5 662 000 kr.,
5. till *Latinamerika-institutet i Stockholm* ett förslagsanslag av 84 000 kr.

2. Vissa kurser för utländska studerande. Kungl. Maj:ten har under punkten E 32 (s. 385—386) föreslagit riksdagen att till Vissa kurser för utländska studerande för budgetåret 1973/74 anvisa ett förslagsanslag av 1 712 000 kr.

I motionen 1973: 1260 av fröken Bergström m. fl. (fp) hemställs att riksdagen

1. hos Kungl. Maj:ten anhåller om en utredning beträffande besvärsmöjligheter för invandrare att påbörja vistelse i Sverige med studier, gäststipendiernas utformning, förkunskapskrav i svenska och engelska jämte språkundervisning för utländska studerande, yrkesvägledning samt kurativa åtgärder,

2. beslutar att till Vissa kurser för utländska studerande anvisa ett med 84 000 kr. till 1 796 000 kr. höjt förslagsanslag.

Utskottet. Genom pågående reformarbete håller en fastare grund för de utländska studerandenas ställning inom den eftergymnasiala utbildningen på att byggas upp. De nu gällande reglerna om studiestöd till utländska studerande antogs av 1971 års riksdag och trädde i kraft den 1 januari 1972.

Studiesociala förmåner utgår i Sverige enligt två olika system bero-

ende på vilken skolform den studerande tillhör. Till elever vid gymnasieskola och därmed jämförbara läroanstalter utgår studiehjälp, medan studerande vid eftergymnasiala läroanstalter erhåller studiemedel. Flyktingar och därmed jämförbara grupper kan få studiestöd utan att det krävs viss tids vistelse i landet. För andra utlänningar gäller i princip att de skall ha vistats och förvärvsarbetat i Sverige under två år för att få studiestöd. Fråga om utlännings rätt till studiestöd skall första gången alltid prövas av centrala studiehjälpsnämnden (CSN), där det inrättats en särskild delegation för utländska studerande. CSN:s beslut kan inte överklagas.

För gäststuderande i Sverige finns möjlighet att erhålla stipendium i högst tre år med ett årsbelopp motsvarande studiemedlen.

I motionen 1973: 1260 framställs ett yrkande om utredning av vissa frågor om utländska medborgares studiemöjligheter i Sverige. Motionärerna anser att kretsen som kan få studiestöd utan att kravet på viss tids vistelse i landet är uppfyllt bör vidgas i syfte bl. a. att främja en ökad invandring av studerande och grupper med högre utbildning. I samband härmed måste enligt motionärernas mening frågan om någon form av reglering av antalet utländska studerande ånyo prövas. Motionärerna tar upp till behandling också frågan om den nuvarande handlägningsordningen och anser att den föreslagna utredningen bör överväga frågan om införande av besvärsmätt över CSN:s beslut. I motionen ifrågasätts vidare om inte begränsningen av de nya gäststipendierna till tre år är alltför snäv med tanke på att ett av de tre åren i allmänhet måste användas för studier i svenska. Även svenskundervisningen och undervisningen i engelska för utländska studerande liksom frågor om yrkesvägledning och kurativ verksamhet bland dessa föreslås bli föremål för utredning.

Vid 1971 och 1972 års riksdagar har behandlats motionsyrkanden med i allt väsentligt samma syfte som det ifrågavarande yrkandet i motionen 1973: 1260 (SfU 1971: 29, rskr 1971: 185 samt SfU 1972: 40). Yrkandena avslogs av riksdagen. Då enligt utbildningsutskottets mening inte några omständigheter framkommit som bör föranleda ett ändrat ståndpunktstagande från riksdagens sida föreslår utskottet med hänvisning till socialförsäkringsutskottets betänkanden 1971: 29 och 1972: 40 att det nu framförda utredningsyrkandet avslås av riksdagen. Utskottet vill erinra om att kompetenskommittén, som tillkallats med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 juni 1972, har att pröva även frågan om den lämpliga utformningen av de allmänna behörighetskraven beträffande invandrare.

I motionen 1973: 1260 yrkas vidare att riksdagen i enlighet med ett av universitetskanslersämbetet framfört förslag skall anvisa 84 000 kr. för studievägledning för icke svensktalande studerande. Motionärerna erinrar om att studievägledningens centrala roll i utbildningen under-

strukits i olika sammanhang och menar att studievägledning är särskilt viktig för invandrarestudenter.

Utskottet har funnit sig inte kunna tillstyrka den i motionen begärda ytterligare medelsanvisningen under detta anslag. Utskottet avstyrker därför yrkandet härom och föreslår att anslaget i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag förs upp med 1 712 000 kr.

Under återopandande av det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen beträffande viss utredning avslår motionen 1973: 1260 i denna del,
2. att riksdagen med bifall till propositionen 1973: 1 och med avslag på motionen 1973: 1260 i denna del till *Vissa kurser för utländska studerande* för budgetåret 1973/74 anvisar ett förslagsanslag av 1 712 000 kr.

3. Bidrag till Ericastiftelsen. Kungl. Maj:t har under punkten E 33 (s. 386—387) föreslagit riksdagen att till Bidrag till Ericastiftelsen för budgetåret 1973/74 anvisa ett förslagsanslag av 945 000 kr.

I motionen 1973: 457 av herr Helén m. fl. (fp) hemställs såvitt nu är i fråga att riksdagen till Bidrag till Ericastiftelsen skall anvisa ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 60 000 kr. förhöjt förslagsanslag av 1 005 000 kr.

Utskottet. Överenskommelse har träffats mellan staten, Ericastiftelsen och Stockholms läns landsting om samarbete angående verksamheten vid Ericastiftelsen under budgetåren 1972/73 och 1973/74. Avtalet har godkänts av Kungl. Maj:t och av landstinget. Avtalet medför vissa ökade kostnader för statsverket. Med hänsyn härtill och till förändringar som är att hänföra till inträffade löne- och prisökningar föreslås att bidraget till Ericastiftelsen räknas upp med 203 000 kr. till 945 000 kr. Kungl. Maj:ts förslag innebär att särskilda medel inte beräknats för att möjliggöra genomförande av en av stiftelsen föreslagna dubbleringskurs i barn- och ungdomspsykiatri.

I motionen 1973: 457 understryks angelägenheten av att man tar till vara det kunnande och de resurser i övrigt som finns vid Ericastiftelsen. Då därtill utbildningsbehovet inom ifrågavarande område är stort föreslår motionärerna att medel anvisas till nämnda kurs.

Universitetskanslersämbetet har efter framställning från Ericastiftelsen medgivit att den av stiftelsen föreslagna kursen i barn- och ungdomspsykiatri får anordnas med början hösten 1973 inom ramen för tillgängliga medel. Vid sådant förhållande påkallar ifrågavarande motionsyrkande inte någon riksdagens åtgärd, varför det kan avslås. Utskottet tillstyrker att medel anvisas i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottet hemställer

att riksdagen med bifall till propositionen 1973: 1 och med avslag på motionen 1973: 457 i denna del till *Bidrag till Ericastiftelsen* för budgetåret 1973/74 anvisar ett förslagsanslag av 945 000 kr.

Stockholm den 6 mars 1973

På utbildningsutskottets vägnar

STIG ALEMYR

Närvarande vid ärendets slutbehandling: herrar Alemyr (s), Wikström (fp), Mårtensson (s), Richardson (fp), Jönsson i Arlöv (s), Nordstrandh (m), Wiklund i Härnösand (s), Elmstedt (c), Gustafsson i Barkarby (s), fru Gradin (s), herr Johansson i Skärstad (c), fru Sundberg (m), herrar Berndtson i Linköping (vpk), Sundgren (s) och Karlsson i Mariefred (c).

Reservationer

vid *punkten 2* (Vissa kurser för utländska studerande)

1. beträffande *viss utredning* av herrar Wikström (fp) och Richardson (fp) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 2 som börjar med »Vid 1971» och slutar med »beträffande invandrare» bort ha följande lydelse:

Som motionärerna framhåller är det angeläget att främja ökad invandring av studerande och grupper med högre utbildning. Våra högre utbildningsanstalter bör i större utsträckning än vad som nu är fallet kunna fungera som öppna och aktiva centra för ett vidgat kulturutbyte, ökade forskningsinsatser i internationell samverkan och större internationell förståelse över huvud taget. Inrättandet av gäststipendier får ses som en välkommen insats i detta syfte. Som ytterligare stimulansåtgärd bör övervägas att i viss utsträckning utvidga det studiesociala stödet till andra grupper än de som nu kan få studiestöd. Detta förutsätter emellertid, som motionärerna påpekar, någon form av reglering av antalet utländska studerande som vill påbörja sin vistelse här med studier. Kommittén för utländska studerande lade 1969 fram ett förslag härom, vilket i princip tillstyrktes av flera remissinstanser. Den närmare utformningen av en sådan reglering bör dock övervägas av en utredning.

Den nuvarande ordningen för handläggning av ärenden om studiestöd åt utlänningar innebär i praktiken att antalet utländska studerande

kommer att regleras genom beslut angående studiestöd. I sitt remissyttrande över det av kommittén för utländska studerande avgivna utredningsförslaget förordade CSN statens invandrarverk som prövningsinstans och framhöll att ärenden om rätt till studiestöd främst är av invandringspolitisk natur. Mot bakgrund härav ansluter utskottet sig till det i motionen 1973: 1260 framförda kravet att frågan om besvärsmöjlighet bör provas.

Vad angår frågan om de nyinrättade gäststipendierna är det otvivelaktigt så att dessa medfört en förbättring i jämförelse med tidigare förhållanden, men begränsningen till tre år framstår enligt utskottets mening som alltför snäv. Syftet med stipendierna måste rimligen vara att ge den studerande ekonomiska möjligheter att avlägga akademisk examen. Detta torde knappast vara möjligt med denna tidsbegränsning, eftersom ett av de tre åren torde gå åt till inhämtande av tillfredsställande kunskaper i svenska. Även på denna punkt vill utskottet förorda ytterligare utredning.

Med tanke på de studiemisslyckanden som förekommer bland utländska studerande måste frågorna om yrkesvägledning för dem och kurativ verksamhet utredas med sikte på snara förbättringar. I detta sammanhang bör framhållas att bristande framgång i studierna, liksom bristande social anpassning över huvud taget, många gånger har sin orsak i otillräckliga kunskaper i första hand i svenska och i andra hand i engelska. Även frågorna om svenskundervisningen och undervisningen i engelska för utländska studerande bör därför bli föremål för särskild utredning.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen beträffande viss utredning med bifall till motionen 1973: 1260 i denna del som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört beträffande utredning om förbättrade studiemöjligheter i Sverige för utländska medborgare,

2. beträffande *medelsanvisning till studievägledning* av herrar Wikström (fp) och Richardson (fp) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 3 som börjar med »Utskottet har» och slutar med »med 1 712 000 kr.» bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är det uppenbart att behovet av studievägledande insatser gör sig gällande med särskild tyngd beträffande icke svensktalande elever. Utskottet, som erinrar om att riksdagen i fjol strök under vikten av ökade samhälleliga insatser i bl. a. nu ifrågavarande avseende, föreslår att riksdagen i enlighet med universitetskanslersämbetets och motionärernas förslag beslutar anvisa 84 000 kr. för studievägledning för icke svensktalande elever vid universitet och högskolor.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. att riksdagen i anledning av propositionen 1973: 1 och med bifall till motionen 1973: 1260 i denna del till *Vissa kurser för utländska studerande* för budgetåret 1973/74 anvisar ett förslagsanslag av 1 796 000 kr.